

BERKAY ARIKAN

**T.C.
İSTANBUL
KÜLTÜR
ÜNİVERSİTESİ**

ÖĞRENCİ NO: 1312020054

**Yardımcı Doçent Doktor: Fatma
SERBEST**

ÖDEV: SOSYOLOJİ KİTAP ÖZETİ

**KİTAP ADI: Sen Benim Kimlik
Olduğumu Biliyor Musun ?**

**(Toplumsal Yaşamda Kimlik
İzdüşümleri)**

EDİTÖR: Hülya UĞUR TANRIÖVER

YAYINEVİ: Hil Yayınları

BASIM: Mart 2008

İÇİNDEKİLER

Sunuş	7
Hülya UĞUR TANRIÖVER	
Kimliğin Kavramsal Serüveni	13
Melih ZILLIOĞLU	
Siyasal Kimlikler ve İkna Süreçlerinin Gelişimi	41
Nazlı ÜLBAY AYTUNA	
Atatürkçü Olmak ya da Olmamak	59
Nazlı ÖKTEN	
Kurumların da Kimliği Olur	77
Banu BASKAN KARSAK	
Dil ve Klinik	101
Osman SENEMOĞLU	
Çözümü Zor Bir Bilmece: Filmlerin Ulusal Kimlikleri	107
Gülşenem GÜN	
Türk Sinemasında Yabancı Kimliği	129
Ayşe TOY PAR	
Siyasal Kimlikli Gazetelerde Kadın Kimlikleri	157
Özlem DANACI YÜCE	
Kimlik ve Sosyal Temsiller	179
Jale MİNİBAŞ POUSSARD ve Marina BASTOUNIS	
‘‘Modern’’ Türkiye ve Televizyon Dizileri	205

Kimliğin Kavramsal Serüveni Merih ZILLIOĞLU

Kişisel kimlik bilincinin önkoşulu, "ben" olmayanlarla etkileşim ve iletişim; kültürel-toplumsal kimliğim temeli ise buna ek olarak değerler, ortak ritüeller, temsiller ve yaşantılardır.

Yakın sayılabilecek bir geçmişte "kimlik", kişiyi belirli açılardan tanımlayan bir belgeyi tamlayan bir sözcüktü yaşamımızda. Dilimizde "hüviyet"ten kimlik kartına geçiş bile yeni sayılabilir. Sonra, neredeyse farkında olmadan, kimlik belgeleri çeşitlendi, çoğaldı. Aynı süreçte kavram ya da her alanda yayıldı; ulus, etni, kent, kurum, kuruluş kimliklerinden söz edilir oldu. Kısaca; "kim"lik sorusu ve sorunu, belli bir süreden beri toplumsal, siyasal söylemlerde önemli bir yer tutuyor. Bunda kuşkusuz giderek ivme kazanan ve küreselleşen toplumsal ve kültürel değişme sürecinde kültürel/toplumsal, siyasal, kurumsal, bireysel değişimlerin ve arayışların rolü var. Bu değişim ve arayışlar, önceden belirlenmiş ve kabul edilmiş kimlik tasarım ve tanımlarının doğal olarak sorgulanmasına yol açtığından "kimlik krizi" olarak da nitelendiriliyor.

Kimliğimizi keşfetmenin yolu, çocuklukta, geçmişin derinliklerinde saklı öz bilgiye ulaşmak değil, ne yapmış olduğumuzla ve şimdi neleri onayladığımızla ilgilidir.

20. yüzyılın ilk çeyreğinde toplumbilimci, ancak aynı zamanda da sosyal psikolojinin gelişmesine katkıda bulunanlardan sayılan Charles H. Cooley, birey/grup ilişkileri bağlamında, kişinin kendisini doğrudan algılayamayacağını, benliğin kendisi için önemli saydığı öteki bireylerle etkileşimi ve iletişimi sonucunda belirlendiğini ileri sürerek, "ayna benlik" kavramını akademik literatüre katar. Ona göre, ötekilerin tepki ve davranışları kişinin kendisini tanımasına ve kendisine yönelik duygularına ayna görevi görür.

Herbert Mead, "simgesel etkileşim" kuramını geliştirirken, Cooley'le yakın görüşleri paylaşıyordu. Buna göre, birey olma duygusu ve bilinci doğuştan gelmemekte; benlik, ancak toplumsallaşma sürecinde, çevreyle dil aracılığıyla etkileşim içinde oluşmaktadır. Benliğin oluşup gelişmesinde toplumsal rolleri toplumca belirlenmiş biçimde oynamayı öğrenmenin önemini vurgulayan Mead, çocuğun benlik kavramının ve bilincinin temelini, önce çevresindekilerin, daha sonra "genelleştirilmiş öteki" olarak toplumun kendisine bakış açısını içselleştirmesi olduğunu kabul eder.

1930'lu yıllarda düşünür ve psikolog Wallon, "gelişme yaklaşımı" ile benliği biyolojik ve psikososyal bir bütün olarak ele alır.

Benlik imgesi, benliğin zamanda sürekliliği, benlik farkındalığı, düzenleyeci sistem olarak benlik, benlik değeri, benliği gerçekleştirme ve geliştirme güdeleri ve benliğin genişlemesi, Allport'un benlik incelemesinin yedi anahtar temasıdır. Bu yaklaşım psikolojinin kimlik konusundaki en önemli katkılarından sayılır.

Çok sayıda özdeşleşmenin sonucu kazanılan bireysel "özgüllük duygusu", değişik yaşantılarda kavranılan "süreklilik duygusu" ve "toplumsal değerlerin, zorlukların özümsemesi" kimliğin temel taşlarıdır. Kimilerine göre kimlik kavramını sosyal bilimlere kazandıran Erikson, çağdaş kimlik anlayışının babasıdır.

Sosyal psikolojide benlik ve kimlik kavramlarının tercihini yaklaşım, ekol ve akımlarla ilgili gören Simon'a göre 1960'lardan sonraki araştırma ve çalışmalara iki temel gelenek yön vermiştir: Kuzey Amerika /Avrupa psikoloji ve sosyal psikoloji gelenekleri.

Turner'ın görüşünde iki kimlik arasında gidip gelişini toplumsal yapı yerine bilişsel yapıyla açıklar. Buna göre kişisel kimlik, özerkliğin ve bağımsızlığın öne çıkarılması; toplumsal kimlik, kişisel kimliğin silinmesidir. Kişisel kimliğin silinmesi gruplararası bağlamla ilgili psikolojik bir süreçtir ve bu süreç toplumsal kimliğin lehine işler.

Kişinin kimlikleri bir hiyerarşiye göre örgütlenmiştir, belli durumlarda belli bir kimlik öne çıkar. Sonuç olarak, bu kuram son yılların en önemli kuramlarından biridir.

Yol Ayrımı

19. yüzyılla 20. yüzyılın önemli bir bölümünde toplumsal olguları toplumsal kurumlar, ilişkiler ve toplumsal değişimle açıklayan sosyolojinin, yansımaları bireyde bulan kimlik kavramına uzak durması doğaldı. Ulus, din, dil, etnik köken, sanat, aile ilişkileri ve soysop bağları, üretim ve çalışma yaşamı vb. olgular kimlik kavramına gönderme yapmadan başlangıçtan beri işlenen konulardır. Ancak kimlik sorununun yeni kavramsal çerçeveler bağlamında ele alınmaya başlaması, toplum bilimleri tarihinde bir başka olguyu da açığa çıkarır: Bireyi özgür ve etkin bir aktör olarak kabul eden yaklaşımla, toplumsal bir ürün sayan yaklaşım, yani ABD sosyoloji geleneğiyle Avrupa sosyoloji geleneği arasındaki ayrımı.

1960'lı yılların başında sosyolog ve etnolog Eving Goffman, *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*'yi yayımlar. Gerçek/sanal toplumsal kimlik, kişisel kimlik yapının temel kavramlarından ve görünür/görünmez damga/işaret (stigma) bağlamında incelenir (1975). Goffman'a göre, toplumsal kimlik, kişinin açıkça ait olduğu, kuşak, cinsiyet, sınıf vb. büyük toplumsal kategorilerdir. Kişisel kimlik, ad, dış görünüm gibi ayırt edici işaretler, kişinin yaşam öyküsünün ve özelliklerinin bilgisinden oluşur. Ötekinin bakış açısı, birey için çok önemli olduğundan ve ilişkilerinde kendisine değer verilmesini hedeflediğinden birey karşısındakinin beklediği gibi davranır, konuşur, giyinir, kısaca istenen yüzü/cepheyi yaratmaya çalışır. Toplumsal yaşam herkesin bir rolü oynadığı tiyatro gibidir ve toplumsal ritüeller kişiye kimliğin sürekli olarak duruma göre biçimlendirilmesine yol açar.

Kimlik, çeşitli toplumsal beklentilere yanıt getiren işlemsel, dinamik bir kavram olarak her yerde kullanılır; sanki büyülü, her sorunu anlamaya, çözmeye uygun bir kavramdır.

Kaufmann'a göre, kimliğin tanımında önceleri sosyal psikoloji, sosyoloji ve diğer alanlarda örtük de olsa bir uzlaşımın bulunduğu söylenebilir. Buna göre kimlik öznedir, bireyin veya grubun özdeşleşmelerine hammadde sağlayan somut gerçekle bağlantılıdır ve bireyin bu özdeşleşmelerle gerçekleştirdiği bir karışımdır. Kimlik, modernlikle bağlantısı, kişisel, bireysel, toplumsal, kolektif kültürel, ulusal, etnik boyutları, toplumsallaşma süreci ve ortamları, iletişim ve grup ilişkileri, rol davranışları, yaşam öyküsü, globalleşme süreci çerçevesinde nesnelci, öznelci, yapılandırıcı yaklaşımlarla irdelenir, tartışılır.

Fransa'da bu yeni sosyolojik tavrın öncüsü sayılan Renaud Sainsaulieu, 1977 yılında yayımlanan *L'Identite au travail* adlı yapıtında kimliğin oluşumunu iş ortamlarındaki çalışma ve erk ilişkileri bağlamında irdelerken, onun toplumsallaşma sürecinden ve bu sürecin gerçekleştiği toplumsal çevrelerden bağımsız olarak kavranamayacağını ileri sürer. Daha sonraki yıllarda Dubar, Sainsaulieu'nun bu yaklaşımını sürdürür ve kimliği "birbirini izleyen toplumsallaşmaların ürünü" olarak tanımlar. Böylece bir yandan bireyi oluşturan çevreleri ihmal eden psikolojik ve sosyal psikolojik anlayışa, öte yandan onu aidiyet kategorilerinin ürünü sayan nesnelci klasik sosyoloji anlayışına karşı çıkar. Kısaca, tarihsel, toplumsal koşullar, bilinçdışı öğrenim ve toplumsallaşma süreçleri, dil, kurumların disiplin güçleri ve öznenin siyasallaşması gibi toplumsal mekanizmalar kimliğin oluşmasında, değişmesinde rol oynamaktadır. Kısaca, Giddens toplumsal olguların küreselleşmesiyle bireyliğin yükselişinin, kişisel kimliği ortaya çıkardığını vurgular.

Stuart Hall'un benimsediği "akışkan kimlik" nesnelcilikle öznelcilik arasında, durum ve ilişkilere ve stratejilere göre değişen kimlik anlayışını yansıtır. Touraine'ı izleyen

Wieviorka'ya göre bu yeni hareketler 1970'li yıllardan başlayarak iki dalga halinde gelişmiştir. Bunlar 1950'li ve 1960'lı yıllardaki medeni haklardan eşit yararlanmak isteyen gruplarınkinden farklılaşarak kendilerini var olan toplumsal kategorilere göre tanımlamayı reddedenlerin hareketleridir. Kültürlerinin ve kimliklerinin, sahip oldukları farklılıklarla tanınmasını isterler. Örneğin kadınlar, eşcinseller, biyolojik temelli cinsiyet ayrımına karşı toplumsal cinsiyet kavramıyla eylemlerini açıklarlar. Amerika'da siyahlar tarihe, belleğe, geleneklere gönderme yapan "Afrikalı Amerikalılar" kimliğini benimserler. İkinci dalga hareketler, birinci dalgadan sürenlerin yanı sıra, kültürel aidiyetlerinden ötürü toplumsal adaletsizliğe, ayrımcılığa uğrayanların/uğradıklarını düşünenlerin benimsedikleri –onlara, kendilerine değer verme ve gelecek için umutlu olma yolunu açan –dinsel etnik kimlikleri öne çıkarmıştır.

Ulusal kimlik ve kültürel kimlik tartışmaları 1970'lerden itibaren, ancak asıl olarak küreselleşmenin, coğrafi hareketliliğin giderek ivme kazandığı ve yeni iletişim teknolojilerinin yayılmaya başladığı 1980'ler ve sonrasında sosyologların gündemini oluşturur. Klasik sosyolojide toplum, ulus ve devlet sıkı bağlar içinde düşünülür; bu bağlamda kültürel ve ulusal kimlik iç içe/özdeş sayılır. Tartışmaların ilk aşamasında, ulusal kimliğin geçmişini araştıran ve onu modern ulusun devletten öncesine dayandıran çözümler yapılır. Böylece birbirleriyle yakından ilişkili birer temsil olmakla birlikte ulus ve kültürün birebir örtüşmeyebileceği, başka bir deyişle modern ulusal kültürel kimlik için çok önemli bir kurumsal ve kültürel çerçeve oluşturmasına karşın, kültürün sınırlarının ulusal sınırları aşabileceği anlayışı gelişir.

S. Hall, Giddens, Wieviorka gibi birçoklarına göre birçok durumda melez kimlikler eski kimliklerin yerini almaktadır; çünkü küreselleşme ulusal kültürleri giderek belirsizleştirme, toplulukları ve kurumları yeni zaman-mekan bağlantılarında bütünleştirmektedir.

SÖZ SONU

Kimliğin temeli ben, biz ve ötekiler arasındaki karşıt ve dialektik ilişkidir. "Ben kimim?" sorusunun yanıtı kişiyi herkesten ayırt ederken, "Biz kimiz?" sorusunun yanıtı, kültürel, toplumsal ve siyasal olarak bileşenleri ortak değer, inanç ve yaşantılardan doğan aynılık/benzerlik duygusunda, başkalarından, ötekilerden ayırır. Bu açıdan Güvenç'e göre "Çağımızın kimlik sorunu, kişi grup ve toplulukların resmi-ulusal ve tarihsel-kültürel kimliklerinde ortaya çıkıyor. Yani insanları ayırdığımızda değil de birleştirmeye çalıştığımızda.." Bugünkü aşamada, tanım ve kavram çeşitliliğine karşın, değişik disiplinlerden araştırmacılar, kimliğin bir töz olmadığı, ötekiler ile etkileşimle toplumsal ve kültürel olarak belirlendiği, akışkan, dinamik, değişime açık olduğu anlayışını paylaşmaktadırlar.

Siyasal Kimlikler ve İkna Süreçlerinin Gelişimi

Nazlı ÜLBAY AYTUNA

İknanın felsefi ele alınışı, bilimsel bakış açısına Aristoteles'in eserlerinde kavuştu. İkna üzerine yapılan çalışmaların temelini oluşturduğu varsayılan Retorik, Platon ve Sofistlerin geliştirdikleri iki farklı bakış açısını da kapsıyordu. Aristoteles'e göre Platon, gerçeğin öneminden bahsederken, Sofistler ise ikna edici iletişimin önemli rolünden bahsederken haklıydılar. 2. Dünya Savaşı öncesinde sosyal psikolojinin ikna mekanizmalarını açıklamak için geliştirdiği yaklaşımları, propaganda tekniklerinden hareketle ele alan ilk önemli çalışma Serge Tchakhotine'in propaganda analizi kabul edilebilir. ABD, askerlerini motive etmeyi amaçlayan propaganda çalışmaları yapmak üzere Savaş Dairesi Enformasyon ve Eğitim Bölümü içinde Carl Hovlond tarafından bir araştırma birimi kurdu. Propaganda

filmleri üzerinden yürütülen çalışmalar sonucunda kitle iletişim ögesinin tek başına tutumları değiştirmeye yeterli olmadığı belirlendi.

Siyasal İletişimin Gelişimi:

Siyasetin Yeni Aktörleri, İkna Profesyonelleri

Walter Lipmann'ın Kamuoyu adlı eseri ve Harold Lasswell'in propaganda ve kamuoyu üzerine geliştirdiği çalışmalar, siyasal iletişimi bilimsel olarak incelemeye başlayan ilk çalışmalar olarak kabul edilir. Medyanın etkileri üzerine geliştirilen diğer önemli çalışma, Lasswell'in 1927 tarihli 1. Dünya Savaşı propaganda mesajlarının etkilerini incelediği araştırma olarak kabul edilir.

Tüm bu propaganda ve ikna arasındaki sıkı ilişkiye rağmen özellikle 1960'lı yıllardan itibaren bu iki tanım yollarını ayırmaya ve farklı araştırma alanları olarak kabul görmeye başlandı. Bu ayrımın önemine 1958 yılındaki çalışmasıyla Psikolog Roger Brown dikkat çekmiştir. Brown'a göre ikna diğer kişilerde eylem üretmek için tasarlanmış bir sembol manipülasyonu olarak tanımlanabilir. Brown, ikna çabasında, yönlendirilen eylemin ikna edilenden çok ikna edenin yararına olduğu yargısı oluştuğunda, tanımın propagandaya yaklaştığı fikrini savunmuştur. Başka bir deyişle, propaganda ve ikna arasındaki ayrım, yöntemle ilişkin olmaktan çok amaca ilişkin gözükmektedir.

Siyasetin profesyonelleşmesi kavramını ilk kullanan, ünlü Alman sosyolog Max Weber olmuştur. Aslında siyasetin profesyonelleşmesi, küreselleşmenin de kaçınılmaz sonucudur.

Örneğin genel seçimlerden kısa bir süre öncesine kadar kararsız olan birinin, ikna profesyonellerinin geliştirdiği iletişim stratejileriyle donatılmış medyadaki bir görüntü, bir konuşma, hatta bazen duygusal çağrışımlar yaptığı için sevilen bir müzik yüzünden siyasal tercihini belirlemesi nasıl yorumlanmalıdır? Ya da siyasal partinin karar alma mekanizmasında önceliğinin medya stratejileri ve imaj çalışmaları yürütmek olması nasıl bir siyasal kimlik yapısı ortaya koymaktadır?

Simgesel Sermaye ve Simgesel Şiddet

Toplumsal eyleyiciler, farkında olan eyleyiciler, belirlenimlere tabi olduklarında bile, kendilerini belirleyeni yapılandırdıkları ölçüde, kendilerini belirleyenin etkililiğini üretmeye katkıda bulunan eyleyicilerdir. Tahakküm etkisi, neredeyse her zaman belirleyenler ile onları o şekilde oluşturan algı kategorileri arasındaki 'uyum'la ortaya çıkar. Devletin inşası aynı zamanda iktidar oyununun oynanacağı alanın inşasıdır ve farklı sermaye sahipleri devlet üzerinde güç sahibi olabilmek için burada mücadele ederler. Devletsel sermaye için yapılan bu mücadelede yeniden üretimin kontrolü en önemli hedeflerden biridir çünkü simgesel sermayenin kontrolünü beraberinde getirir.

Kurumların da Kimliği Olur:

Kurum Kimliği Kavramına Genel Bir Bakış

Banu BASKAN KARSAK

Satın alma konusunda bir tercih yaparken benzer iki ürün arasından birine yönelmemizde, onu sunan kuruluşun adı belirleyici oluyorsa, bunun nedeni, yaşadığımız postmodern çağda, sadece kişilerin değil kuruluşların da "kimlik" sorunsalı doğrultusunda irdeleniyor olmalarıdır. Artık kurumlar da kendilerini tanıtmak ve diğer kuruluşlardan ayırt edilmek amacıyla oluşturdukları kurum kimlikleriyle tanınır olmaya başlamışlardır.

İmaj en genel biçimde; "herhangi bir kişi, kuruluş ya da durum hakkındaki tüm görüşlerin toplamı" olarak tanımlanabilir. Kurumsal imaj ise kurum kimliği etkilerinin çalışanlar, hedef grupları ve kamuoyu üzerindeki sonucudur. Kamuoyuyla en doğrudan iletişimi gerçekleştiren araç da kurum kimliğidir.

Kurum Kimliğinin Tarihsel Gelişim Süreci

Kurumsal kimliğin Türkiye'deki tarihsel gelişim sürecine baktığımızda Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki bayraklar, flamalar ve padişah tuğraları ilk örnekler olarak değerlendirilebilir. Padişahın isminin yer aldığı, imza olarak tanımlanabilecek tuğraların Türk İslam devletlerindeki en gelişmiş örneklerine Osmanlılarda rastlanmaktadır. Osmanlılar tuğrayı Anadolu Selçukluları ve Anadolu beyliklerinden almış ve geliştirmişlerdir. Osmanlı padişahlarında ilk tuğra Orhan Gazi tarafından kullanılmıştır.

Kimliğin önemli bir ögesi olan renklerin Osmanlı İmparatorluğu'nda kullanımı dikkat çekicidir. Her cemaat kendisini padişah buyruğu doğrultusunda belirlenmiş farklı renklerle temsil ederdi. Müslümanlar sarı, Ermeniler kırmızı, Rumlar siyah, Yahudiler mavi renkte ayakkabı giymek zorundaydılar. Hatta öyle ki gayrimüslimlerin evlerinin ne renkte boyanacağı bile padişah tarafından belirlenmişti. 4. Mehmet zamanında Hıristiyanların başlarına sarık sarmaları ve ata binmeleri yasaktı.

1970'lerden günümüze kadar uzanan, stratejik dönem olarak adlandırılan dönemde kurum kimliği kavramının yalnızca görüntüden ibaret olmadığı, kurumsal dizayn, kurumsal iletişim, kurumsal davranış ve kurum felsefesi öğelerinden meydana geldiği yaklaşımı benimsenmiştir. Bu öğelerin bir işletmeye, organizasyona özgü biçimde kullanılması o kurum kimliğini oluşturmaktadır.

Kurum Kimliği Türleri ve Oluşturucu Öğeler

Olins, kurum kimliği yapılarını üçe ayırmaktadır.

1. Monolitik Kimlik-Tekli Kimlik:

Bazı kuruluşlar farklı faaliyet alanları olsa da kendilerini tek bir kimlikle ifade etmeyi tercih ederler. Bu şekilde kurum ve ürünleri kolaylıkla akılda kalır.

2. Desteklenmiş Kimlik

Günümüzde farklı alanlarda faaliyet gösteren büyük holdinglere bağlı şirketler bu yapıya örnek olarak gösterilebilir. Her ne kadar şirketlerin her biri farklı alanda faaliyet gösterse de tek bir şirketmiş gibi algılanır. Bu kimlik yapısında özellikle ana kuruluşun kim olduğunun açık olarak belirtilmesine dikkat etmek gerekir. Desteklenmiş kimliğe uygun olarak ülkemizden verilebilecek en iyi örnek Sabancı Holding'dir. "SA" kısaltması holdinge ait her şirkette yer alarak holdinge bağlı şirketlerin kimliğini desteklemektedir.

3. Marka Kimliği

Bir kuruluş farklı markalara sahip olabilir ve dolayısıyla her marka kendi kimliğiyle tanınır. Bazen markaların tanınırlık açısından kuruluşun önüne geçtiği görülebilir. Örneğin uluslararası bir şirket olan Unilever daha çok farklı alanlardaki markalarıyla tanınmaktadır. Lipton Ice Tea, Calve, Algida, Lux, Sana, Signal bunlardan bazılarıdır. Bu kimlik türünde kuruluş, markadan ya da markalardan geri plandadır.

Günümüzdeki uygulamalar doğrultusunda, görsel kimliği oluşturan temel öğeler vardır.

Logo: Bir kuruluşun logosu kurumu ifade eden harf, kelime ve rakamlardan oluşabileceği gibi simgesel şekillerden de oluşabilir. Logo bir kuruluşun kurumsal kimliğini oluştururken, markanın imajını yansıtmada da önemli bir yer tutar. Bazı kuruluşlar kendilerini simgeler veya özel işaretlerle ifade ederler hatta zamanla bu kuruluşlar isimleriyle değil bu işaretlerle tanınmaya bile başlarlar. Örneğin Nike spormarkası yalnızca ismiyle değil kanat şeklindeki logosuyla tanınmaktadır.

Kuruluş Rengi: Kuruluş tarafından seçilen ve kuruluşla bütünleşen renklerdir. Renk her görsel kimliğin önemli ve anlamlı öğesidir.

Yazı Stili: Basılı malzemelerin hepsinde aynı ve ayırt edici yazı stili kullanılır. Coca-Cola'nın, Arçelik'in yazı stili buna birer örnektir.

Ticari Karakter Öğesi: Kurumsal kimliği oluşturan bir başka öğe de ticari ya da tecimsel karakter öğesi olarak adlandırılan, logonun dışında kuruluşla bütünleşmiş olan simgesel karakterlerdir. Bu karakterleri gördüğümüz zaman kuruluş aklımıza gelir. Örneğin, Migros'un Kangurusu, Arçelik'in Çelik karakteri..

Güç kültüründe güç ve denetim merkezde toplandığı için iletişim yapısı da merkezi bir özellik gösterir. Kararlar katılımcı bir yönetim anlayışıyla değil, üst yönetimdeki kişiler tarafından alınır. Merkezdeki güce dayalı bu kültür, sert ve yıpratıcı olabildiği için çalışanların moralini bozup, kurumun çabuk dağılabilmesine neden olabilir. Bu olumsuzlukların yaşanmaması için gücü elinde bulunduranların çok iyi liderlik yeteneğine sahip olmaları gerekir.

Artık, ilginç bir logoyla, tanınan bir markayla yetinme ya da klasik halkla ilişkiler kampanyaları düzenleme devri çok gerilerde kalmıştır. Ticari İşletmelerden siyasal partilere ve sivil toplum örgütlerine uzanan bir çizgide, kurum kimliği, salt 'araçsal' bir önem taşımanın ötesinde, giderek bir varlık sorunsalına dönüşmüştür. Bu durumu dikkate almayan kuruluşları üstesinden kolayca gelinemeyecek derecede zor zaman ve ortamların beklediği açıktır.

DİL ve KİMLİK

Genel olarak, bireyin konuşma özellikleri onun kimliğini de yansıtan öğeler içerir; çünkü bir insanın konuşma biçimi, onun yaşını, eğitim düzeyini, yetiştiği yöreyi, dünya görüşünü, cinsiyetini vb. gösteren çok sayıda ipucu içerir.

Argodaki sözcükler de, genel dilin üretim kurallarına uygun biçimde, türetme yöntemlerinden esinlenerek yaratılır. Argonun sözcükleri, çoğu kez, genel dildeki sözcüklerden bir harf veya hece eksilterek, hecelerini yerlerini değiştirerek, harf ya da hece ekleyerek, var olan bir sözcüğe yeni anlamlar yükleyerek türetilir.

Çözümü Çok Zor Bir Bilmece: Filmlerin Ulusal Kimlikleri Gülşenem GÜL

Ulusallık 19. yüzyılın ikinci yarısında sanayi toplumunun gelişimine koşut olarak doğan ulus-devletlerle birlikte gündeme gelmiştir.

Dil ve Sınırlar

Dilin sinemaya getirdiği sınırları aşmak için bulunan çözümlerin ilki, çok versiyonlu filmler oldu. Sesli sinemayla birlikte ulusal kimlikler taşımaya başlayan filmlerin ulusallıklarıyla ilgili ilk tartışmalar da bu çok versiyonlu filmler hakkında ortaya çıktı.

Çok Versiyonlu Filmler

1930'da çekilen Doktorun Sırrı filmi, eş zamanlı olarak sekiz dilde birden çekildi. Yine aynı yıl Sarah ve Oğlu yedi dilde çekildi. Bu uygulama özellikle milliyetçi politikaları benimsemiş ve altyazıyı reddeden ülkeler tarafından destek görüyordu.

Sinemanın ulusallaşmasının yarattığı sınırları aşmak konusundaki arayışların sonucunda teknolojinin imdada yetişmesiyle dublaj ve altyazı, filmlere yeniden bir ulus-ötesilik kazandırır; ancak diyalogların uyarlanması da kültürel manipülasyon konusunda yeni bir tartışmayı beraberinde getirir.

Sinemalar ve Üretim Modelleri

70'li yıllara damgasını vuran ünlü Rus yönetmen Andrei Tarkovski'nin filmlerini çoğunlukla dakikalarca süren uzun planlar ve plan sekanslar halinde çekmesinin

nedenlerinden biri de dönemin ekonomik koşullarına bağlı olarak film başına düşen bobin sayısının çok kısıtlı oluşudur. Bu durum yönetmenin sinemasal sinemasal üslubunun en belirgin özelliklerinden birinin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Aynı biçimde özellikle 80'li yıllardan itibaren Türk sinemasında da 35 mm film yetersizliği pek çok filmin seneryasyonun değişmesine, çok az tekrarlı uzun planların tercih edilmesine neden olur.

Ekonominin tamamıyla devlet kontrolünde olduğu totaliter ülkelerde, sinemasal üretim de devletin kontrolünde yapılmaktadır. Bu tür sinemaların günümüzdeki en dikkat çekici örneği İran sinemasıdır.

Filmlerin Vatandaşlık Hakları

Ulusal kavramının netlik kazanması ve belirli kıstaslara bağlı olması kamu yardımlarının dağıtılması sırasında büyük önem kazanır. Doğrudan para yardımları, krediler, vergi indirimleri gibi olanaklardan yararlanabilmek için kamu yararına uygunluk anlamına gelen ulusal sinema değerlerini temsil etme şansını yerine getirmek gerekir.

Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Sinema Filmlerinin Desteklenmesi Hakkındaki Yönetmeliği'nde başlıca değerlendirme kriterleri; "ulusal kültür ve kültürel değerlerin tanıtımına katkısı", "kültürel, sanatsal ve estetik açıdan niteliksel değer ve özgünlük taşıması", "kamu düzeni, genel ahlakla küçüklerin ve gençlerin ruh sağlığının korunması, insan onuruna uygunluk" olarak belirtilmektedir. Filmin dili, "ulusal kültür ve kültürel değerlerin tanıtımına katkı" maddesi kapsamında değerlendirilebilirse de, filmlerde Türkçenin kullanımıyla ilgili özel bir hüküm bulunmamaktadır.

Sonuç Yerine

Ulusal kıstasların kesin ifadelerle ortaya konması, her ne kadar sinema ekonomisi açısından büyük önem taşısa da ulusal özgürlüklerin ve sinemasal kimliğin korunması, aynı zamanda sanatçı duyarlılığının, yaratıcılığının ve ifade özgürlüğünün sınırlarının genişliğiyle bağlantılıdır. Ancak sanayi ve sanatın birbirleriyle kavgası, bu sınırların kolayca genişlemesini daima engelleyecek ve bu kavgadan belki de sinemanın en güzel filmleri doğacaktır.

Türk Sinemasında Yabancı Kimliği

Ayşe TOY PAR

Türk Sineması da toplumun bir aynası olarak, ülkede yaşanan gelişmelere paralel bir biçimde toplumun kendini tanımlama çabalarına katkıda bulunmuş ve aynı zamanda da kendi kimliğini sorgularken, "ötekine", yabancıya nasıl baktığını ifade etmiştir.

Türk Ulusal Sineması

Halkın beklentilerinin film piyasasına yön verdiği Yeşilçam sineması, Halit Refiği'nin de tarif ettiği gibi doğrudan doğruya Türk halkının film seyretme ihtiyacından doğan ve sermayeden çok emeğe dayanan bir özellik taşımaktadır.

Türklerin Kendi Kimliklerini Oluşturan Unsurlar

1. Kadın

İlk olarak dikkati çeken nokta, ele aldığımız hemen tüm filmlerde, "yabancı" olan karakterlerin kadın olmasıdır. Hamam filminde ise ana karakter erkektir ancak eşcinsel eğilimleri ön plana çıkarılmıştır. Bu tespitten yola çıkarak Türk insanının gözünde Batı'nın kadınla eşleştirildiğini söyleyebilmek mümkündür.

2. Çalışkanlık

Filmlerde Batının kadınla özdeşleştirildiği ve kamusal alan-özel alan farklılıklarının kadın bedeni üzerinden kurgulandığı saptamasından hareketle, Türklerin yabancıyı öncelikle "çalışkan ve disiplinli" olarak gördüğünü belirtmek mümkündür.

3. Teknolojik Üstünlük

Batının medeniyeti teknolojik, ekonomik ve askeri güçle özdeşleşmektedir. Bir taraftan bu güce hayranlık duyulurken, diğer yandan da çağrıştırdığı yayılmacı politikalar, Batılıya karşı temkinli yaklaşmayı getirmiştir.

4. Bencilik

Bu özelliğin doğal sonucu olarak filmlerde, Batılı'nın içten pazarlıklı ve çıkarıcı davranış biçimlerine tanık olmaktadır. Ele alınan hemen hemen tüm filmlerde ondan gelecek her türlü iyiliğin ardından kendi çıkarlarının yattığı ima edilmektedir.

5. Kötü Kadınlar

Türklerin gözünde, Batılı'nın bu çıkarıcı tavrı, özel alana yansıyan en önemli unsurdur. Bencil tutumları, gerek arkadaş gerekse ailevi ilişkilerine yansımakta, bu da Türklerin gözünde onların ahlaki anlamda yozlaşmalarına sebep olarak gösterilmektedir. Sözü geçen bu son unsur, filmlerde de dikkati çeken ilk unsurdur. Türkiye'ye yalnız gelen yabancı kadınlar, amaçları genel olarak cinsel tutkularını tatmin etmiş gibi sunulurlar.

Türk'ün Türk'e Bakış Açısı

1. Gel, kim olursan ol gel..

İslamiyet'in ve onun getirdiği erdemler, Türkleri Batılı'dan ayıran en önemli faktör olarak karşımıza çıkar. Gerçekten de din, Halit Refiğ'in de filmlerinde vurguladığı gibi, Türk ulusalcılığını tanımlayan en önde gelen faktördür. Türklerin dinlerine bağlılıkları, onları Batılı'lardan üstün kılmaktadır.

2. Dil Faktörü

Türk ulusal kimliğini tanımlayan bir diğer unsur da dildir. Ele aldığımız tüm filmlerde Türkiye'ye kısa süreli de olsa gelen yabancılara Türkçe öğretilmeye çalışılır. Bu durum Türkleşme/Türkleştirme çabalarının bir göstergesidir.

3. Turistik Yörelere

Filmlerde dikkatimizi çeken ve Türk kimliğini tanımlama çabaları çerçevesine dahil edebileceğimiz bir başka unsur ise, Doğu ile batı kültürünün bir araya geldiği, bir sentez oluşturduğu turistik yörelere. Yabancılara Türk kültürünü tanıtmaya önde gelen yöntemleri arasında bu yörelere gezdirip, asırlardır çeşitli medeniyetlerin nasıl bir arada, uyumlu bir şekilde varlıklarını sürdürebildiklerini göstermek vardır.

4. İnsanların Kalbine Giden Yol Mideden Geçer

Kimliğimizi tanımlamada kullandığımız başka bir unsur da yemek kültürümüzdür. Genellikle yabancı uyruklu misafirlere Türk mutfağının çeşitli örneklerinin bulunduğu bir sofraya hazırlanmaktadır.

Medyada Kadın

Türkiye'de kadınlar son yirmi yılda, haklarının ihlal edilmesi, çiğnenmesi ve yok sayılmasına yönelik uygulamalara ve ayrımcı muamelelere karşı çıkarak, haklarını savunmaya ve korumaya çalışarak, erkeklerin hiyerarşik üstünlüğüne dayalı toplumsal yapıyı sorgulayıp eleştirerek önemli bir "kadın hareketi" yaratmışlardır. Özetle kadın hareketinin odak noktası, Türkiye'de kadının güçlenmesi olarak belirlenmiş ve fakat hedeflere tam olarak ulaşamamıştır; daha katedilmesi gereken uzun bir yolun olduğu muhakkaktır.

Kadınların, İslamcı gazetelerde başörtüsü taşıyıcıları, sosyalist gazetelerde ise bayrak/flama taşıyıcıları olarak çerçevelendiklerini söylemek yanlış olmayacaktır. Genel anlamda kadın haklarından, sorunlarından veya Türkiye'de kadın kimliğinden bahsetmek bir yana, İslamcı gazeteler için sadece Müslüman kadınlar, sosyalist gazeteler için de sadece işçi kadınlar ve onların sorunları vardır.

Kimlik ve Sosyal Temsiller:

İçimizdeki Eziklik

Jale MİNİBAŞ POUSSARD – Marina BASTOUNİS

Benlik kavramı, iki ayrı kavramı bünyesinde barındırır: Kişisel kimlik ve sosyal kimlik. Kişisel kimlik, bireyin kendisini diğerlerinden ayıran bedensel, zihinsel ve psikolojik öz ellikleri nasıl algıladığı ve tanımladığıyla ilgilidir. Gerek iş gerek özel yaşamımızı çeşitli gruplar içinde sürdürürüz. Gruplar önemli ölçüde kim olduğumuzu ve nasıl yaşadığımızı belirler. Sosyal kimlik ise, bireyin ait olduğu grupların etkisiyle kendisini nasıl tanımladığı ve diğerlerinden nasıl ayırmıştırdığına dayanır.

Sosyal temsillerin oluşumu iki süreçle açıklanır. Birincisi basite indirgemek, özetlemek ve şemalaştırmak prensibine dayanır. Örneğin, belirli bir kişiden yola çıkarak o kişinin ait olduğu grup hakkında fikir yürütülmesi veya yabancı bir ülkede olumsuz şeyler yaşamışsak o ülkeyle genel izlenimimizin bununla şekillenmesi. Diğer süreçte ise birey yenilikleri, kurduğu bağlantılarla kendi zihinsel yapısına dahil etmeye çalışır. Daha önce bildiklerimiz, bizim yenilikleri algılamamızda ve değerlendirmemizde etkili olur.

Sosyal temsillerin insan ilişkileri dinamiğinde önemli fonksiyonları vardır:

Sosyal temsiller aracılığıyla, bireyler dış dünyayı kendi iç dünyasına mal edebilir. Sosyal temsiller bireylerin tutum ve davranışlarına yön verebilir. Bireyler sahip oldukları sosyal temsilleriyle, ait oldukları ve ayırmıştırdıkları grupları belirleyebilir. Devlet ve devlete ilişkin kurumlar insan haklarının çiğnenmesinden sorumludur ve aynı zamanda insan haklarının korunmasıyla yükümlüdür.

Benliğin bilişsel boyutu birbirine zıt iki yönü içinde barındırır: Çevresel şartlarda etkilenen değişken yön ve değişime dirençli durağan yön.

Araştırmalar sonucunda karşımıza çıkan karamsar tabloda, kendisini fakir algılayan bir Türkiye, kendilerini ezilmiş, aciz gören vatandaşlar, devletin yetersizliğinden yolsuzluktan yakınma, olumsuz olaylar üzerinde odaklanma, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye ilişkin görüşlerini olduğundan daha olumsuz algılama gibi öğeleri görmekteyiz. Benlik kavramıyla ilgili teorik bilgi ve yapılan araştırmalar ışığında geline bu noktada kısır döngüden söz edilebilir. Var olan olumsuz çerçeve algıdaki seçiciliği bu yönde uyararak her şeye olumsuz açıdan bakma eğilimi doğurabilir.

'Modern' Türkiye ve Televizyon Dizileri

Reel anlamında değilse bile en azından ideal anlamında Türk modernliğinin kimlik göstergelerine ya da simgelerine dönüşmüş kurumlar/durumlar: 1- Laiklik 2-Üniter ulus 3-Modern Kurumlar/Modernleşme Kurumları 4-Sınıf Çatışmalarının Reddi 5-Kadın Hakları 6-Batılı Yaşam Tarzı

Türkiye'nin tarihsel ve güncel gerçekleri bağlamında hangi alt alanları kapsadıkları ve nasıl simgeleştiklerini ayrıntılandırmak mümkündür:

1.Laiklik

Günümüzde en çok tartışılan kavram ve kurumlardan olan laikliği, ele alacağımız araştırma nesnesi açısından, dinle devlet işlerinin ayrışması; bireylerin dinsel yaşamlarının tamamen özel alanlarla sınırlanması olarak tanımlıyoruz. Bir başka deyişle dinsel gösterilerin ve dinselliği çağrıştıran pratiklerin kullanım biçim ve sıklığı, oluşturdukları söylemin olumlu/olumsuz nitelikleri, Türk modernliğinin bu en temel ilkesine olan bağıntı biçimini belirleyici olarak ele alınmıştır.

2.Üniter Ulus

Bir başka tartışmalı kavram olan üniter ulusun, simgesel anlamda aktarımında temel göstergelerden biri, bölgesel-etnik farklılıkların vurgulanması olabilir.

3.Modern kurumlar/modernleşme kurumları

Bu kategorinin adının bir totoloji oluşturduğu düşünülebilir: Gerçekten de modernliğin belki de en önemli özelliklerinden biri toplumun belli başlı kurumlarının ayrışması, farklılaşması ve bunun bir sonucu olarak, yaşamın hemen her alanının kurumsal olarak kendini yeniden oluşturmasıdır.

4.Sınıf Çatışmalarının Reddi

Her ne kadar Cumhuriyet'in hedeflerinden biri olarak sunulan 'imtiyazsız ve sınıfsız bir millet' daha çok temenni veya ideal olarak ele alınması gereken bir proje olsa da, sosyo-ekonomik koşullar nedeniyle aralarında derin uçurumlar olan ve bu nedenle çatışma yaşayan grupların oluşması, çelişkili görüne bile, modern Türk kimliğinin en büyük endişelerinden biri olmuştur.

5.Kadın Hakları

Geçmişte gelenekçiler/muhafazakarlarla modernistler, günümüzde ise, din temelli bir toplumsal proje yandaşlarıyla laik düzen taraftarları arasındaki temel sınırlarından birini çizdiği varsayılan değişken, kadınların toplumsal konumu ve haklarının tanımıdır.

6.Batılı Yaşam Tarzı

Cumhuriyet'le birlikte gerçekleşen radikal reformların da işaret ettiği üzere, ilk dönem modernist kadroların önemli hedeflerinden biri de geniş kitlelere Batılı yaşam tarzını benimsetmek olmuştur. Bir başka deyişle, siyasal ve ekonomik projenin tamamlayıcısı olarak değerler ve yaşam tarzları önem kazanmıştır.

Sonuç:”Bizi izlemeye... ‘Dizi’ İzlemeye Devam Edin!

Tüm bu farklı temsiller arasında izleyiciler giderek çeşitlenen bir kimlik yelpazesine karşı karşıya kalmakta, bizim ana sorunsalımız açısından bakacak olursak da, modern kimliklerin çelişkileri de tutarlılıkları da bu genel iklim dahilinde kavranmaktadır. Kesin olan bir şey varsa o da yerli yapım televizyon dizilerinin medya ve kültür endüstrisi açısından başat bir ürün olarak varlıklarını sürdürecek olmalarıdır.

Bu metinlerin modern kimliğin belli başlı simgelerini yansıtmaya ve onları izleyen kesimlerin de söz konusu göstergeleri alılmama/algılama biçimleri ise gördüğümüz üzere karma ve çelişkilidir. Bu durum da, aslında Türkiye’de, hatta daha genel olarak her yerde, modernliğin ve onu referans alan kimliklerin kendi içinde ciddi çelişkiler barındırdığının ciddi bir göstergesidir.

ÇIKARIM: İlk önce insan kendi kimliğini iyi analiz etmeli. Kendini ne kadar iyi analiz ederse başkalarını o kadar iyi tanır. Kimliğimizi ortaya çıkarmak da şuan ve geçmişte neler yaptığımıza ve gelecekte neler yapacağımıza bağlıdır. Çünkü dün, bugün ve yarın üçleminde insan gidip gelebilir. Görüşleri, kimliği değişebilir. Kimlik, çeşitli toplumsal beklentilere yanıt getirir. İşlemsel, dinamik bir kavram olarak her yerde kullanılır; sanki büyülü, her sorunu anlamaya, çözmeye uygun bir kavramdır. En kısa yoldan somut olarak düşünürsek; TC kimlik kartımız kimliğin önemi için bize ipucu veriyor. Yani her işin başı kendi kimliğini iyi kavrayıp, anlamak ve yorumlamaktır. Hayat bize bunu gerektiriyor.